

11:e Nordiska folkhälsokonferensen   2014-08-20
Redaktionskommittén   Webversion 1
Trondheim 26-29 augusti 2014

Trondheimserklaringen – vägen till en bättre och mer jämlik hälsa och välbefinnande i Norden

Vid den 11:e nordiska folkhälsokonferensen i Trondheim, Norge 26-29 augusti 2014 enades vi 720 deltagare¹ från alla nordiska länder och som i olika roller är engagerade i lokalt, regionalt och nationellt – offentligt, frivilligt och privat - folkhälsoarbete, om följande uttalande genom Trondheimserklaringen.

Bakgrund

Trondheimserklaringen bygger vidare på två spår; dels de åtta globala hälsofrämjande konferenserna under Världshälsoorganisationens (WHO) ledarskap, dels de nordiska folkhälsokonferenserna. Den första internationella hälsofrämjande konferensen 1986 resulterade i Ottawa Charter. De följande har alla resulterat i slutdokument som fört folkhälsoarbetet framåt. Två av de åtta konferenserna har hållits i Europa och då ägt rum i Norden – Sundsvall (1991) om ”Stödjande miljöer för hälsa”² och Helsingfors (2013) om ”Hälsa i alla samhällssektorer”³. Efter tio nordiska folkhälsokonferenser med början 1987 har nu tiden kommit för att för första gången genom Trondheimserklaringen manifesteras ett nordiskt perspektiv på nationellt och globalt folkhälsoarbete.

Det nordiska sammanhanget

I de nordiska länderna Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige är folkhälsans utveckling nära förbunden med den generella och riktade välfärdspolitikerna. En gynnsam utveckling av folkhälsan förutsätter att alla samhällssektorer - utbildning, boende och samhällsplanering, arbetsmarknad och arbetsmiljö, socialt arbete, fritid- och kultur och hälso- och sjukvård – utgår från gemensamma grundvärderingar och verkar tillsammans för att skapa förutsättningar för bättre och mera jämlik hälsa och välfärd. Till grund för utvecklingen ligger ett nationellt demokratiskt styrelseskick tillsammans med ett starkt regionalt och lokalt självstyre med stort inflytande över de samhällsfaktorer som påverkar befolkningens vardagsvillkor och hälsa. De lokala och regionala aktörerna står närmast befolkningen och är ryggraden i det praktiska folkhälsoarbetet.

Internationellt perspektiv

Internationellt är folkhälsan i Norden bland de bästa, mätt som lång förväntad medellivslängd och låg mödra- och barnadödlighet. Samtidigt står vi inför stora

---

¹ Deltagarna uttalar sig i sin privata kapacitet och ståndpunkter i Trondheimserklaringen behöver inte nödvändigtvis vara representativa eller återspegla arbets- eller uppdragsgivares officiella positioner.

² Supportive environments for health, WHO ...

³ Health in All Policies, WHO & Ministry of Social Affairs and Health, Finland, ...

utmaningar i livets olika faser för att ge alla nyfödda en god start i livet, främja ungdomars psykiska hälsa, och stödja ett åldrande med hälsa till ökande livslängd. Den miljö- och klimatrelaterade ohälsan är en utmaning som kräver global samling. Omfattningen och ökningen av icke smittsamma sjukdomar (NCD), som utgör minst 90 procent av den samlade ohälsobördan i Norden, kräver nu krafttag från hela samhället. I likhet med de flesta andra länder har vi i Norden inte lyckats med att utjämna hälsoskillnader och därmed gått miste om de största hälsovinsterna på befolkningsnivå. Ojämliga hälsoskillnader måste tacklas socio-ekonomiskt, genusmässigt, etniskt och för grupper i utsatta sammanhang.

De nordiska länderna har en lång tradition av att vara pådrivande internationellt med att utveckla policier, modeller och solidariskt bidra med resurser till förbättring av den globala hälsan.

I första hand WHO, har sedan mitten på 1970-talet varit starkt pådrivande med stöd till utvecklingen av hälsopolitik, jämförande data och arbetsmodeller. År 2012 antog de 53 medlemsländerna i Europaregionen Hälsa 2020 som är en rampolicy och strategi för en bättre och jämlikare hälsa och välbefinnande i regionen till 2020. Med slutdokumentet från den åttonde globala hälsofrämjande konferensen i Helsingfors 2013, liksom WHO:s globala handlingsplan om icke smittsamma sjukdomar, markeras ytterligare betydelsen och möjligheterna med att integrera insatser på faktorer i andra samhällssektorer som påverkar hälsoutvecklingen och jämlikheten.

Minskade hälsoskillnader

I Hälsa 2020 och nationella, regionala och lokala dokument understryks att den första och största uppgiften är att minska hälsoskillnaderna. Både för dem som lever under de svåraste villkoren med riktade effektiva insatser, och för hela befolkningen genom att minska den sociala gradienten som påverkar majoriteten. De vetenskapliga underlagen framhåller särskilt betydelsen av

- en tidig och sammanhållen hälsofrämjande satsning på barn och ungdom med fortsättning över hela livets faser,
- det omgivande samhället och närmiljön för att säkerställa grundläggande förutsättningar för en god hälsoutveckling,
- övervakande nationella strukturer och institutioner som stödjer en politik för insatser som säkerställer mänskliga rättigheter för allas hälsa, hävdar den allmänna rätten till vård och omsorg även i ekonomiska kriser och är öppna för granskning från erkända internationella organ.
- effektiv och systematisk styrning (governance) genom engagemang från och respekt för andra offentliga sektors primära ansvarsområden, öppenhet för medverkan från civila samhället och näringslivet under förutsättning att de delar centrala hälsofrämjande värderingar och i sin verksamhet verkar för måluppfyllelse.

Alla nordiska länder har nationella folkhälsopolicies och strategier på olika samhällsnivåer som nu behöver ses över i skenet av Hälsa 2020 med dess

underlagsrapporter. Samhällets investering i folkhälsa över alla livets faser är en grund för välfärd och välbefinnande.

Tydliga, konkreta och mätbara politiska fastställda mål

För att regeringar på respektive samhällsnivåer ska kunna hållas ansvariga för folkhälsan och åtgärda tillkortakommanden i folkhälsopolitiken krävs politiskt fastställda mätbara mål. Fokus och utformning återspeglar den sittande regeringens ideologi och prioriteringar. Myndigheter och professioner på alla samhällsnivåer har ett ansvar för att ta fram underlag om hälsoläge och trender som beskriver år med hälsa, sociala skillnader samt kunskaper om effektiva metoder för att främja hälsa och minska skillnaderna.

Genomförande/implementering är helt avgörande

Strategier, policier och mål blir aldrig bättre än i den omfattning som de genomförs. En folkhälsopolicy utan resurser, struktur och genuint politiskt åtagande blir ytterligare en i raden av välskrivna dokument med marginell påverkan. Genom att koppla en genomförandeplan med adekvata resurser för de insatser som föreslås tydliggörs realismen. Strategin, policyn och målen ska årligen offentligt följas upp tillsammans av ansvariga myndigheter på respektive samhällsnivå och aktivt rapporteras till allmänhet, parlament och regering på respektive samhällsnivå.

Varje nordiskt land tar fram en egen version av Hälsa 2020 med anpassning till sin situation och de samhällsnivåer som har ett uttalat ansvar för folkhälsan och dess samhälleliga orsaker. Genomförandet förutsätter en uppbyggnad av kapacitet för folkhälsa med hög kompetens på kärnområden (x, y, z), stabil sektorsövergripande organisation och finansiering.

Norden ska behålla sin världsledande ställning i folkhälsa. Realistiskt underbyggda och mätbara mål ska tas fram för att samtidigt påtagligt minska hälsoskillnaderna både för de med sämst hälsa och de systematiska hälsoskillnaderna, gradienten, som skär tvärs igenom majoriteten av befolkningen.

De nordiska länderna ska vara ledande i arbetet med att systematiskt följa och påverka hälsofrämjande bestämningsfaktorer, bekämpa avgörande riskfaktorer för ohälsobördan och samtidigt minska hälsoskillnader. I linje med och bortom de globala målen för bekämpningen av icke smittsamma sjukdomar (NCD's) inklusive psykisk ohälsa bör de nordiska länderna sätta minst lika ambitiösa mål för de fyra huvudsakliga, och därtill kopplade riskfaktorerna alkohol, tobak, kost och fysisk inaktivitet. Det är avgörande att utveckla och skapa stödjande hälsofrämjande miljöer som främjar socialt stöd och bekämpar psykisk ohälsa, särskilt bland unga. Åtgärderna för att bekämpa de icke smittsamma sjukdomarna och främja psykisk hälsa och välbefinnande ska utformas så att ojämlikheten i hälsa samtidigt minskar.

Vi konferensdeltagare förbinder oss att ...

- ... verka för att sprida denna vision till berörda beslutsfattare och nyckelpersoner inom alla samhällssektorer och samhällsnivåer,

- att både ta fram och erbjuda kunskap till andra sektorer och samtidigt tillvarata och använda kunskap som finns i andra samhällssektorer,
  - lära oss mer om och tillämpa de mekanismer som skapar hälsa och välbefinnande, orsakar ohälsa, dess ojämlika fördelning, liksom de hälsofrämjande och förebyggande kunskapsbaserade metoder och arbetsmodeller som är de bästa tillgängliga,
  - att medverka till uppföljning och att data om hälsa presenteras så att alltid sociala hälsoskillnader framgår och en ”nedräkning” för att avläsa takten i måluppfyllelsen,
  - vara fortsatt engagerade och pådrivande i utvecklingen av internationella hälsopolicies med inriktning på hälsans bestämningsfaktorer för att främja hälsa, förebygga sjukdom och minska den sociala gradienten,
  - återrapportera vad som uppnåtts till nästa nordiska folkhälsokonferens
- ...